

Plaatsingslijst van het archief van drs. E.J. (Edy) Korthals Altes

Levensjaren: 1924-2021

Jaren van het archief: 1945-2022

samenstelling: Peter Sluiter

Collectie HDC | Protestants Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 1209
april 2023

Inleiding

Drs. Everhardus Joannes (Edy) Korthals Altes (geboren in Vught, 5 maart 1924, overleden in Den Haag, 25 december 2021) was een succesvol Nederlands diplomaat die zich in de laatste 35 jaar van zijn lange leven, ook openbaar, vanuit zijn diepe religieuze en politieke opvattingen actief bezighield met internationale wapenbeheersing, vrede en veiligheid, religieuze samenwerking en geestelijke vernieuwing.

Hij studeerde economie in Rotterdam en was daar actief in de NCSV (Nederlandse Christen Studenten Vereniging), waar hij ook zijn echtgenote Deetje Meijer ontmoette. Vanaf 1950 werkte hij als diplomaat o.a. in New York, Colombo, Parijs (OEEC), Den Haag, Bonn, Rome en Djakarta, daarna als Plaatsvervangend Permanent Vertegenwoordiger bij de Europese Gemeenschappen in Brussel (1973-1977) en tot slot als ambassadeur in Warschau (1977-1980) en Madrid (1983-1986).

Na zijn openbare stellingname in 1985 tegen de toenmalige wapenwedloop en het beleid van de Nederlandse regering en het Westerse bondgenootschap kreeg hij eervol ontslag. Hij voelde zich daarna vrij om in het openbaar zijn opvattingen te uiten. Dat leidde tot een breed scala van internationale activiteiten en posities, o.a. in Pugwash Nederland (vicevoorzitter, 1987-1995), Raad van Kerken Nederland (voorzitter Sectie Internationale Zaken, 1990-1996), EECOD (European Ecumenical Commission on Development, Brussel, 1991-1993); Entwicklungskammer Evangelische Kirche Deutschland (EKD), Hannover (1992-1997); World Conference on Religion and Peace (WCRP, 1994-1999, deels als international Vice-President); World Academy of Art and Science (sinds 2005).

In het CDA was hij actief in het Comité van Christen-Democraten voor ontspanning en wapenbeheersing (CDOW) waarbij hij nadrukkelijk stelling nam, o.a. in 1997 en 2006, tegen heersende CDA opvattingen over vrede en veiligheid, waaronder uitbreiding van de NATO. Over het CDOW zitten door onduidelijke oorzaken slechts enkele losse documenten in het archief en geen uitgebreid specifiek dossier, anders dan bij de andere organisaties en netwerken waarin hij actief was. Zijn CDA lidmaatschap beëindigde hij publiekelijk in december 2010, vooral in verband met de intolerantie in het CDA jegens de Islam (de samenwerking met de PVV) en een onkritische houding t.a.v. het Israëliëse Palestijnbeleid.

In 2021 werd hem door de burgemeester van Den Haag op initiatief van de Coalitie Vredesmissies zonder Wapens en de Werkgroep Inclusieve Veiligheid de vredesmedaille toegekend. In oktober van hetzelfde jaar ontving hij de Pax Vredesduif van de Vredesbeweging Pax.

Tot op hoge leeftijd publiceerde hij voor vele organisaties en groeperingen, van de VN tot lokale kerkelijke gemeenten, artikelen en hield hij toespraken, met als kern 'Wie de vrede wil moet zich daadwerkelijk op de vrede voorbereiden'. Het oude motto 'Wie vrede wil moet zich voorbereiden op de oorlog' was z.i. achterhaald.

Over het thema internationale vrede en veiligheid en de noodzaak van geestelijke vernieuwing schreef tussen 1987 en 2018 diverse boeken:

Mens of Marionet (Balans, Amsterdam, 1987);

Een dure keizer zonder kleren (Kok Agora, Kampen, 1988);

Heart and Soul for Europe : An Essay on Spiritual Renewal (Van Gorcum, Assen, 1999);

Europa Ontwaak! Over de noodzaak van spirituele vernieuwing (Damon, Budel, 2002) [bewerking van Heart and Soul for Europe];

Spiritualiteit. Nieuw leven voor een verdord Europa (Valkhofpers, Nijmegen, 2002) [uitgebreide tekst Titus Brandsma Lezing, 2002];

Cuore e Anima per l'Europa, un cammino verso il Rinnovamento Spirituale (Franco Angeli, Milano, 2006);

Spiritual Awakening. The Hidden Key to Peace and Security, Just and Sustainable Economics, A Responsible European Union (Peeters, Leuven-Parijs-Dudley MA, 2008);
Van havik tot vredesduif - Diplomaat tijdens de Koude Oorlog (Aspekt, Soesterberg, 2017);
Sprokkelhout – Een zoektocht naar zin en geloof (Discovery Books, Leeuwarden, 2018).

Bronnen o.a. : Wikipedia, Trouw (o.a. 31-8-1985, 25-2-1997, 16-3-2021, 7-2-2022).

Relevante invalshoeken voor onderzoek

Dit archief is vanuit verschillende invalshoeken relevant voor onderzoek, zoals:

- Persoonlijk leven, doelstellingen, opvattingen en activiteiten van Korthals Altes en de organisaties waar hij actief in was;
- Achtergrondinformatie en discussiestukken over wapenwedloop en -beheersing, vanuit verschillende politieke en ethische optieken;
- (Nederlandse) diplomatieke dienst: inkijkjes, van binnenuit, in het ambtelijk-diplomatieke bedrijf: interne processen, verhoudingen en omgangsvormen;
- Mogelijkheden en beperkingen voor diplomaten (algemener: ambtenaren) en leden van bestuurlijk gerichte partijen met markante maatschappelijke opvattingen voor uitgesproken politiek-ethische stellingname, intern en openbaar.

Voorgeschiedenis en opzet van dit archief

Korthals Altes kaartte zelf al in 2013 verplaatsing van zijn archief naar het HDC/PE aan, na zijn overlijden in 2021 gebeurde dat door zijn dochter Liesbeth Korthals Altes. Op haar toelichting daarbij is deze uitleg sterk gebaseerd. Zijn hele leven had hij al correspondentie, lezingen, artikelen en achtergrondmateriaal geordend en bewaard, na zijn 80e, toen zijn zicht steeds slechter werd, geholpen door neef Theo Korthals Altes en andere vrijwilligers. De oorspronkelijke indeling zoals aangeleverd is grotendeels behouden, meer gedetailleerd ingedeeld en uitgebreider betiteld, met als ruwe driedeling kernstukken en -daaraan ondergeschikt- thematische en organisatie-gebonden dossiers.

De kernstukken waren het belangrijkste, met daarin de lezingen en artikelen met bijbehorende documentatie en correspondentie. Doos 3 en 7 lijken weer kernstukken binnen de kernstukken, met overlappende chronologie, soms dubbelend, soms onderling aanvullend met dozen 1, 2, 4, 5 en 6, en de thematische secties daarna, in dozen 8-17.

Verder komen bijvoorbeeld in documenten over Europa / wereldwijd ook de invalshoeken “Vrede en Veiligheid” en “spiritualiteit” voor, etc. Uiteindelijk zijn heel wat onvermijdelijke overlappingen en dubbelingen tussen verschillende dossiers ontstaan, door de onderlinge samenhang zoals Korthals Altes die ervoer.

Een probleem was dat hij eigenlijk niets weg wilde gooien, al deden sommige helpers dat soms stiekem wel, als iets er al in drievoud in zat. Uitleg van een van hen: ‘... deze mappen bevatten de stukken die niet gerekend konden worden tot de kernstukken. De overige mappen waren daaraan ondergeschikt. Als iets belangrijk genoeg was, werd het opgenomen in de kernstukken, was er dan nog een (of meerdere) kopie(ën) van, dan kwam dat in een van de drie mappen (Europa, vrede en veiligheid of spiritualiteit). Voor de zekerheid wilde Korthals Altes alle kopieën van kernstukken bewaren. (Behalve als er meer dan drie kopieën waren, dan mochten deze in een verzamelbak om nog eens weg te geven aan deze of gene). Er was ook een map “recent” met (kopieën van) de meest recente (kern)stukken.’

Al met al is bij de uiteindelijke ordening door HDC/PE de oorspronkelijke indeling gehandhaafd, zowel om de werkwijze van Korthals Altes recht te doen als om praktische redenen. Daarbij is een aantal exemplaren van documenten in verschillende dossiers blijven zitten, alleen als er meer dan een in hetzelfde dossier zat, is er daarvan maar één bewaard.

In de uiteindelijke plaatsingslijst zijn de inhoudelijke en chronologische aanduidingen van de dozen summier gehouden, daarbinnen hebben de omslagen zo nodig een eigen titel en periode. Waar die in de lijst ontbreken, staan ze wel op de omslagen binnen iedere doos.

Plaatsingslijst

Doos 1

Biografie, loopbaan, 1948-2022; 3 omslagen:

Biografie en oorspronkelijke inhoudsopgave archief, incl. lijsten van lezingen en artikelen, 1 omslag.

Buitenlandse Dienst, correspondentie, per standplaats, 1948-1986, 2 omslagen.

Doos 2

Artikelen en interviews 1949- 2021, 6 omslagen.

Kernstukken, 5 dozen, 1945-2021

Doos 3

Kernstukken I A/B, persoonlijk 1945-2021, incl. correspondentie, aanstellingen, onderscheidingen, 4 omslagen, 1945-1985; 1985-1986, 1987-1997, 1998-2021 (incl. afscheidsbrieven familie 2020).

Kernstukken II A/B/C/D, correspondentie, agenda's, teksten, knipsels: 3 dozen 1957-2010

Doos 4: II A/B, 6 omslagen, 1957-1982; 1984-1986; 1985-1986, incl. ontslag BD; 1986-1987; 1987-1988; 1989-1990.

Doos 5: II C, 5 omslagen: 1991-1992, 1993-1994, 1995, 1996, 1996 (EU Coimbra).

Doos 6: II D/E, 5 omslagen: 1997 = WRCP e.a., 1998-2000, o.a. Heart + Soul; 2001-2004; 1999-2004, o.a. Wim Kist, LMC-Landelijk Missionair Collectief; 2005-2010, o.a. vertrek CDA.

Doos 7: Kernstukken II E/F, teksten, correspondentie, 1994-2021, 4 omslagen.

- II E WCRP, Religions for Peace, 1994-2010,
- II F Vredesprijs en diversen, 2011-2017, 2018-2019 en 2020-2021.

Spiritualiteit: Lezingen, documenten, programma's, correspondentie, knipsels, 2 dozen, 1983-2020.

Doos 8: 4 omslagen, 1983-2003.

Doos 9: 3 omslagen, 2004-2020.

Vrede en veiligheid: Lezingen, documenten, programma's, correspondentie, knipsels, 2 dozen, 1985-2021

Doos 10: 4 omslagen: 1985-1996.

Doos 11: 5 omslagen: 1997-2021.

Europa, Lezingen, documenten, programma's, correspondentie, knipsels, 2 dozen, 1976-2018

Doos 12: Europa + wereldwijd, 4 omslagen: 1976 + 1988-1993, 1994-1999, 2000-2004, 2005-2019.

Doos 13: Europese Gemeenschap, 3 omslagen:

- Raad van Kerken/Internationale Zaken, correspondentie + bijlagen, 1988-1993.

- EECOD-European Ecumenical Organisation for Development, 1990-1993, 1995.
- Raad van Kerken / Werkgroep Europese Gemeenschap, 1991-1998.

WCRP-World Conference on Religion and Peace, vergaderstukken, correspondentie, documenten, 2 dozen, 1993-2006.

Doos 14: 4 omslagen: algemene correspondentie 1993-1995, 1996-1997, 1998-2000.

Doos 15: 4 omslagen: Bosnië 1995-1999, algemene correspondentie 2001-2003, 2003-2010, Brussel/EG correspondentie: 1992-2000, 2001-2006.

Doos 16: Vrede en veiligheid, 6 omslagen, 1997-2021.

- Ruimtewapens, documenten, artikelen, commentaren, knipsels, 1997-2008.
- The Hague Appeal for Peace, konferentiedocumenten etc., 1999.
- Wapenwedloop, ontwapening, artikelen, speeches, oproepen, knipsels, 1953-2020.
- Adviesraad Internationale Vraagstukken – AIV, publicatie kernwapens met reacties Pugwash e.a., 2018-19.
- Correspondentie ongesorteerd, 1996, 2011/12, 2017-21.
- New Paradigm, UN - WAAS/World Academy of Arts and Science: Global Leadership for the 21th Century, 2021.

Doos 17: Pugwash e.a. vredesactiviteiten, 5 omslagen, 1987-2022.

- Pugwash NI en internationaal, artikelen, correspondentie etc., 1987-2019.
- Ont-/bewapening, religie, spiritualiteit, analyses, conferentiebijdragen, documentatie etc., 1987-2021.
- Ont-/bewapening; analyses, conferentiebijdragen, documentatie etc., 1989-2022.
- Diverse documenten, 1998-2018.
- Knipsels e.a., ongesorteerd, 2020-2021.

Doos 18: Eigen publicaties: ontwerpen, correspondentie, recensies, etc., 5 omslagen, 1987-2018:

- *Mens of marionet + Een dure keizer zonder kleren*, 1987-1997.
- *Sprokkelhout, Van havik tot vredesduif*, 1988-2018.
- Diversen: correspondentie, notities, 1989-2018.
- *Hart en Ziel + vertalingen*, 1998-2008.
- *Europa Ontwaak! Over de noodzaak tot spirituele vernieuwing*, 1999-2010.